

(י) חמשה בקר יושלם תחת השור וארבע צאן תחת הששה וכתוב ואם המצא תמצא בידו הגניבה משור עד חמור עד [שה] חיים שנים יושלם. ותנן [ג"כ כ"ג ב'] מרובה מדת תשלומי כפל ממדת תשלומי ארבעה וחמשה שמדת תשלומי אשר (א) לאבימלך, וגזלן נקרא כל היבא דמיטמר (ב) מאינשי.

כפל נהרגות בין בדבר שיש בו רוח חיים בין בדבר שאין בו רוח חיים וכו'. התם בנמרא מפרש מעמא (יא):

סימן קבה [רנו]

לא תגזול. את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד, צוה ב' קרשים לא תעשוק רעך ולא תגזול וגזל הוא בממון דילמוד סתום מן המפורש, דכתיב ויגזול את החנית מיד המצרי וכתוב ויגזול את כל

תולדה לגולה הערמה, כדאמרינן בשבת פ' מפנין [ק"ט ב'] כולוהו איערומי אסירי לבר מהא, האי מאן דעבר מילתא ולא איפשר לה נשקיל זווי מאבא וניול (ג) אהנותא עד דניטעום רביעתא דהמרא.

תועפות ראם

דמירתא ועיין ב"ק ע"ט ב' שאמרו שם ר"ה הא דקא משמרי דלא יחזיכוהו אונסי ויערקור ממיהו ואל' אימתי נקרא גנב היכא דמיטמר משום דמירתא מאניס. וראויה להעיר פה בדברי רש"י ב"ק ע"ח ב' ד"ה גנב פסד עמונו כו' שכל' שם ואפסודא דהקדש פסור דמניח הויס כתיב כו' ואלינא דר"ש כו' עכ"ל והגרי"ס בחי' ה"ס' שלו כשם"ס קשות מיושב כ' מוכח מדברי רש"י דגנב מן ההקדש פסור אפי' מן הקרן ולא ידעתי מנליה ונוגד מניח האש למעט ההקדש היינו מוכסל כו' וכו' הרמב"ם רפ"ב מהל' גניבה כו' הרי דקדן ודלי חייב ולפי שעה נעלם ממני עכ"ל ועיין חשק שלמה בשם"ס ולעיל' הפסוק דעתה רש"י דס"ל כהרשב"א שכל' הרשב"א בחי' גנב"ל דלעתה ר"ש קאבע"ל ותשלום כפל לנעלים דבעינן הקדש ודאי שור הוא משלם שהרי הויקו שור אכל הנפל שהוא משלם לנעלים שהרי מניח האש קרינן ביה הויאל וחיוב בחזירותו לדעת רש"י מאי משלם כשם שהרי לא הויקו אלא כשם שהוא פסור עמונו כשם ח"מ מ"י א"ל ב"ק' בעינא עכ"ל וכן הוא כונת רבינו שמהם כ' שמאל' שכל' הא"ל לנב"ד ד' קס"ו א' ו"ח"ל שם עכ"ל לא קאבע"ל אלא דוקא הפסד שור לשלם דלין כלן דנר הגורס למזון אלא חור או כן יונה דלא נשאר ביד הגנב ממנו כלום כשלא הפסד דבר הגורס למזון דהיינו שור והמותר משל הקדש דלמחר רחמנא ונוגד מניח האש ולא מניח הקדש עכ"ל ור"ל מ"י לעינן תשלום הכפל דהא מקדן לא ממעטינן הקדש אלא משלם הגנב להקדש שור אך כפל לר"ש כששולם הפסד דבר הגורס למזון דהיינו כשם לרנבן וחור או כן יונה לנב"ד עכ"ל דלא נשאר ביד הגנב ממנו כלום. (י) הנה בנ"ק ע"ח ב' איזרו ח"ק סבר ונחמו כולו בעינן או מכרו כולו בעינן ובמכירתא משפטים פ"ב אמרו הקדש הכתוב טובח למוכר ומוכר לפוכה כו' מה ענינה כלה אף מכירה כלה וקשה למ"ל ההיקס מכרו כולו משמע וי"ל דההיקס הוא מה ענינה כולה כדאח אף מכירה כולה כדאח ולאסקין מכרה חליין או מכר חמיה ליה ותצויה ליה וכהיא דירושלמי פ"ו דב"ק ה"ה עיי"ש ענינה"ל למסרתי הויס ואל' בעינן מכרו ללדס אדא אכל מכר לשני בני אדם פסור מד' וי' וי"ה תנן במתאם דוקא ללדס אדא חייב ולא לשני בני אדם דומיא דמכירה ואל' גנב שור אי שם ובסקירו פסור מד' וי' דלא עדיף הפקר ממתנה ודלא כמו שכתב בספר הגד"מ משכנתא יב"ל ס' ב' ד"ל דהפקר מתחייב ב' וי' מה לי נתנו ללדס מה לי נתנו לרביס עכ"ל דלדבריה נתנו לרביס פסור וי"ה הפקר שנתנו לכל העולם לזכות בו ועל"פ ב' אלא וזה בו אלא אחד מ"מ בשעם שהפקירו נתנו לכהם בני אדם שיכולין לזכות בו כדאח, גם מה שחידש שם דהא דחייבה תורה תשלומי ד' וי' בגונב שור ומכרו ללא דוקא שימכור לאחרים אלא אפי' כשמכרו לנגנב עמונו כמי משלם ד' וי' ולא מניע שום חילוק בזה עכ"ל נא כן הדבר דלהדיא אמרו במכירתא שם מה מכירה חוץ לרשותא אף ענינה חוץ לרשותא הרי דמכירה פסיקא שהיא חוץ לרשותו ולא כשמכרו לנעלין ודכרי המכילתא שאמרה קנה ברשות הנעלים דפסור ר"ל גנב ועבה ברשותא כמשנתנו ב"ק ע"ט א' וילפינן לה ממכירה דמכירה ע"כ מוכר חוץ לרשות הנעלים, אולם הנוב"ל מ"ת חיו"ד ס' ק"ד חידש שיכול להפקיד דבר לאחד לנכות עיי"ש ואל' בנב"ד יתחייב ב' וי' ובס' שרדן השלחן להגרי"מ עפשטיין ב"ש"ל לחו"מ ס' ר"ט כ"ו דחה דברי הגב"ל דלין זה גדר הפקר וי' ד' המג"ל ס' תמ"ח סק"ד דהקדש הוא משום דהוי הפקר בפעולת ובמתכ"ל ז"ל דא"כ הוה חמץ של יב"ל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה כיון דלא אפקדריה. (יא) ב"ב הכי' הסר לאו דלא תעשוק. יאכ"ז. ועיין מה שכתבתי ראש עמוד דברשי.

(א) יעבור עליהם בדרך ויגד לנצימלך כל' ע"ט ב' ב' (ב) דלא מיימחר כל' וכו' גנדיס (ג) ומואל אחותא. לפינונו בנמרא הנירסא וליזיל לשב חנוחא וכו' גנדיס וכו' בערוך ערך מק וכתב לי הרב הגאון מהרמ"א דרבינואיז' ב"ש"ל בעל ס' גר נעזאר וי"ל יתכן עיי"ש דתנן (פאה פ"ח מ"ה) אין פוחתין לעני בגדון מחייב קב חסיד כו' הוי לוג יין כו' ושאר כל הפירות אלא כד שימכרם ויקח כהן מוזן ב' שבעות וכו' רמב"ם (כו' מהות"ל ה"ח) ושעור מוזן ב' אלו שבעות כמבאר שם (מ"ו) אין פוחתין כו' מכבר בפסולין ועיי"ש ברע"ב וגם חייב קב חסיד הוא שיעור פסולין לפי תשבו"ד ס' און בסקל. ולפי"ו נראה דגם חייב לוג יין הוא עכ"ל לא יותר מממנו פסולין דלא עדיף משא"ל ס' און נותנין לו יותר מזהו פסולין שהוא שיעור ב"ס פס ואף דמבאר שם גירושלמי דשעור זה הוא משום דכתיב ויטעוהו חן כלם כשיעור הוא מוזן ב' שבעות וכו' לוג יין כו' פסולות וכו' לוג יין הוא שיעור מוזן ב"ס ללכוד בו כמבאר בעירובין (ל' א') מ"מ עכ"ל אינו עולה דמיו יותר מפסולין דכל שיעור למכור ולקנות בדמיו מוזן ב"ס אינו מחויב ליתן לו יותר ודלדבריה נראה בדמיו הוא פסוח מפסולין ועכ"ל לא יותר [ומ"ס בפסחים כ' ב' שותין מלג בסקל ומולפין בשתיים הוא ע"ד נזומא. ועיין ב"מ מ' א' בחזקת דר"י רמו מ"ח כו' דבדא אול דלא בשיתא זווי כו' אך לא תחברא שיעור כוחא כמה עיי"ש בפרס"י] ופסולין שני איסרים ממלא רביעית יין לא יותר מממנו איסר ולפי"ו לח"ד ששה פסולות בציבור כשיעורם בשב חנוחא שיעור רביעית יגיע לכח"ל פסוח משו"ל שאין בו דין ממון וזהו שהורה ללס סוף לנודין אין לעשות הערמה כ"ל בלחון זה שלא יסביר רק פסוח משו"ל לכח"ל ואחולי קמחלי ליה עכ"ל ודפס"ח אך לפס"ל כון בהכח"י נראה דלא דוקא הוא. וזהו רחמי' בספר זכרון שמואל בנ"ק ק"ס א' שכל' שם לרש"י דכל' כל שהוא לנכות ול"י שיעורין אלא לקרבן א"ל לאו דלא תגזול נאמך אפי' אסחותא מכשיעור אלא כיון דממון ניתן למחילה אינו עובר דהוי כחלו ככר

בו מי שפרע כגון ביציאת עוררים, אישמע (ו) דקעב למנא ביה ליטסמן למעות הלכך מסר נפשיה כי חושב שמא יארע הדבר שיוכל לחזור בלא מי שפרע ויהיה הריוח שלי אם יוקירו. וא"ת במסך יוקרא ויולא דאיכא מי שפרע, עקרוהו חכמים בכל מקום דלא פלוג רבנן להיות קונים מדאורייתא לחלקים ודברים בלא מעות יש בהן חסרון אמונה באותן דברים שפרשתי קמיה (ח) מי שפרע, דאתמר דברים רב אמר אין בהן חסרון אמונה ור' יוחנן אמר יש בהן חסרון אמונה. ומפרש רב פפא (ט) דברי ר' יוחנן במתנה מועמט דמסכה דעתיה אבל מתנה מרובה לא סמכא דעתיה. ואמרינן בירושלמי לא שנו אלא בעשירי אבל בעני נעשה נדר.

סימן קכו [רסג]

ל"א תלין פעולת שכיר. ויראת ותקיים אשר צוה בקדושים תהיו לא תלין פעולת שכיר עד הבקר זה שכיר יום. ועל שכיר לילה הזהיר ב' כי הצא למחמה לא תעשוק שכיר עני ואכיון מאחזיק או מנרץ בארצך אשר בשעריך ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש. ותניא בב"ם בהמקבל ("ה" ג') מנין לשכיר יום שנובה כל הלילה, ת"ל לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר. מנין לשכיר לילה שנובה כל היום ת"ל ביומו תתן שכרו לא תבא עליו ואיפוך אנא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. ותניא, ממשמע שנאמר לא תלין פעולת שכיר איני יודע שהוא עד הבקר ומה ת"ל עד הבקר מלבד שאינו עובר אלא בקר ראשון בלבד מכאן ואילך מאי אמר רב עובר על כל תשעה. מאי קרא אמר רב יוסף אל תאמר לרעך. אמרינן בהמקבל שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום, שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום. פירש שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום. דקיימא לן (א) כשמואל בדיני ואיהו ספרש לה הכי (י"א ו') ותנן שכיר אדם בחמה וכלים יש בהם משום ביומו תתן שכרו. ומעמא מפרש בגמרא דתניא מנין לרבות בחמה וכלים ת"ל בארצך כל שבארצך ואעפ"י שזה המקרא בשכיר לילה (ב) נפקא לן דהם בגורה שזה דשכיר שכיר. בת"כ תניא אין לי אלא שכיר אדם, בחמה וכלים ורקיעות (ג) מנין ת"ל לא תלין פעולת שכיר פעולת כל דבר, ותנן אימתי בזמן שתבעו אבל לא תבעו איני עובר עליו המהו אצל הנוני אצל שלהני אינו עובר עליו ותניא (ד) כרתניא (ה"ג ו') לא תלין פעולת שכיר יכול אפילו לא תבעו ת"ל אתך לדעתך יכול אעפ"י שאין לך אתך הוא שיש אתך יכול אפילו המהו אצל הנוני ואצל שלהני ת"ל אתך ולא שהמהו אצל שלהני ואצל הנוני. ובעי מיניה מרב ששת קבלנות עובר עליו בלא תלין ואמר רב ששת עובר דשם דשכירות [עלוי].

סימן קכו [רנט]

ל"א תונה. ויראת באלהיך לקיים הכתוב בחר סיני כי תסכור ממכר או קנה מיד עמיתך אל תנו איש את

הועפות ראם

כ"ל. (א) אי שמע דקבמי למנסבא לבקין וטעות הלך כו' כ"ל. (ח) קמ' כו' פ' באופנים שפי' רבינו לעיל לענין דברים ואיכא בהדיהו משות דקאי גמי שפרע דהיינו הויכא דהדר ג' מחמת יוקרא וחולא כה"ל אם היו דברים בלא מעות יש בהם חסרון אמונה וחס' דאזין דברים ספרותי קמ' מי שפרע ונדרסם גמי' ונדרסים בלא מעות יש בהם אמונה בלאות הדברים וקאי גמי שפרע וחס' וז"ל דקאי וכוונת הנדרסם ג"כ כה"ל בלאות הדברים דקאי גמי שפרע [אם נתן מעות] כה"ל נדרסים בלא מעות יש בהם אמונה. ורואתי בריקאפי ס"ס שס"ג כו"ל ור"א מנין כה"ל על הויכא דמתנה מועמט דקאי ענה גמי שפרע ולא חילוק בין מחסר אמונה גמי שפרע עכ"ל וט"ס בביאור משגי בלא"ל סתב רבינו [בריקאפי] נראה דנחת בסעיף בריאם לחלק בין מקח דברים בעלמא לבין הנסחה דמתנה מועמט וז"ל ועל דעת המנהיג שם דס"ס נכל' בריאם הנדסם וחת וקאי ז"ל ולא קאי ובמחל"ל אינו כן ובכור להניח כמו שכתבתי וכמו נראה מהכ"ל ואף כוונת הריקאפי ז"ל כן ויש להניח בריקאפי ור"א"ס פסק על הויכא דמתנה מועמט בלאות הדברים דקאי ענה גמי שפרע כו' ור"ל כמו שפרסתי דברי היראים ונחמא דדעת הר"א"ס כה"ל שם הרמ"א בחו"מ סי' ר"ד סעי' י"א דאיני בתיי' תרי' יש דברים משום מחסר אמונה ורמ"א שם הכריע כדעיה זו ובס' ערוך השולחן להגה"מ מהר"ם עפשטיין שלח"ל כתב שם ונראה דמדינא ודאי אין צוה משום מחסר אמונה רק מידת חסירות עכ"ל ואינו נראה מדברי רבינו היראים אלא מדינא הוא דברים בלא מעות מחסר אמונה הויכא דהדר ביה מהמת יוקרא וחולא וז"ל ודע דבגמרא דב"מ מ"ח א' איחא ואמר רבא אלו אין לנו כו' ועי"ש בה"ס שהקשו מאי קמ"ל רבא ותיירוש' דחוק דל"ס מהבירייתא לק"מ רק מרבא וכי נכרא אנגרא קרמית ותו מאי ותיירוש' ורואתי כה"ל סי' מ"ד סתבוב שם אמר רבא כו' בלא וי"ו וא"כ תירוש' דרבא נא לתרין מאי דקשוי לר"ל וחס' א"ו אין לנו כו' אלא החילוק הוא דברים ואיכא בהדיהו מעות כו' דברים ואיכא בהדיהו מעות כו' ותו ז"ל. (ב) בנדכס רבא בריא ואינו מוכן והנראה דל"ל שם ור' אבהו אכל כה"ל כה"ל כה"ל הנדסם רבא ז"ל דחיבת בריא ס"ס וז"ל דברי: (ג) וכל' להלן סי' קל"ה ועיין מה"כ סי' קמ"א. (ד) מדבר כ"ל. (ה) עיין בפסחי תשובה חו"מ סי' ש"ס סק"א מה שהביא שם מה"ס שער משפט. (ו) וטעמא כ"ל: